

Razvoj demokratskog uključivanja i transformacije u učenju odraslih, profesionalnom i organizacijskom učenju

Priručnik za inspiraciju u facilitiranju i stvaranje promjena

Autori

Susanne Maria Weber
Lea Spahn
Veronika Clara Pinzger
Karen Mpamhanga
Julia Petzold

Autori suradnici

Pauliina Jääskeläinen
Karine Oganisjana

Uz podršku

Diana Oliveira Santos
Eleni Kremeti

Urednici

Kardelen Dilara Cazgir
Pilvikki Lantela
Susan Meriläinen
Philippa Mulbery
Cláudia Neves

Istraživači

Marta Abelha
Pedro Abrantes
Ana Patrícia Almeida
Joanne Barber
Kardelen Dilara Cazgir
Suzanne Culshaw
Claire Dickerson
Pauliina Jääskeläinen
Susan Meriläinen
Karen Mpamhanga
Dirk Netter
Claudia Neves
Juliana Oliveira
Veronika Clara Pinzger
Lea Spahn
Marie Toseland
Joonas Vola
Sandra Wallenius-Korkalo
Susanne Maria Weber
Helena Wolter
Philip A. Woods
Canan Yalvac

Financiranje

Ovaj projekt financiran je iz programa istraživanja i inovacija Europske unije Horizon Europe na temelju Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava br. 101094052 te od strane organizacije UK Research and Innovation (UKRI) – referentni broj: 10063654.

Odricanje od odgovornosti

Financirano sredstvima Europske unije. Međutim, iznesena stajališta i mišljenja pripadaju isključivo autorima i ne odražavaju nužno stajališta Europske unije ili Agencije. Ni Europska unija ni tijela koja dodjeljuju sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Naslov i licenca

Razvoj demokratskog uključivanja i transformacije u učenju odraslih, profesionalnom i organizacijskom učenju: Priručnik za inspiraciju u facilitiranju i stvaranju promjena

© 2026 Konzorcij AECED: (Sveučilište u Laponiji — Finska, Sveučilište Hertfordshire — Ujedinjeno Kraljevstvo, Sveučilište Marburg — Njemačka, Universidade Aberta — Portugal, Tehničko sveučilište Riga — Latvija, Sveučilište u Zagrebu — Hrvatska).

Ovo djelo licencirano je pod licencom Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). Za pregled kopije ove licence posjetite <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Pristupačnost i korištenje alatima za čitanje naglas

Ovaj dokument osmišljen je kako bi podržao korištenje s alatima za čitanje naglas i asistivnim tehnologijama. Tekst je organiziran u jasnu, numeriranu strukturu i predstavljen u logičnom redosljedu čitanja kako bi podržao audio čitanje. Slike i dijagrami uključuju alternativni tekst kada nose značenje.

Radi lakšeg snalaženja, na zahtjev je dostupna i inačica dokumenta u Word formatu.

Svi dijagrami i tablice u ovom dokumentu popraćeni su kratkim objašnjenjima kako bi se osigurala pristupačnost čitateljima koji se koriste čitačima zaslona ili alatima za čitanje naglas.

Citiranje

AECED konzorcij (2026). Razvoj demokratskog uključivanja i transformacije u učenju odraslih, profesionalnom i organizacijskom učenju: Priručnik za inspiraciju u facilitiranju i stvaranju promjena. DOI: 10.5281/zenodo.18614671

Sadržaj

1. Uvod u Priručnik

2. Uključivanje u AELD kroz polja pažnje

3. Početak rada s AELD-om u APOL-u: postupni pristup

3.1 Početak: razmišljanje o tome gdje se nalazite

3.2 Identificiranje fokusa

3.3 Odabir estetske i utjelovljene metode

3.4 Planiranje AELD aktivnosti

3.5 Isprobavanje AELD aktivnosti

3.6 Razmišljanje o vašoj AELD aktivnosti: gdje ste bili i kamo dalje

4. Svjesno osobno profesionaliziranje u području AELD-a

4.1 Korištenje AELD mikro-metoda za slobodu, jednakost i odgovornost

4.2 Manje uhodan put: utjelovljena društvena transformacija

4.3 Jezik uzorka zajedničkog djelovanja: AELD metodologija za stvaranje puta

4.4 Od mikro-intervencija do metodologije: raznolikost AELD-a

4.5 Pogled unatrag: o etičkom promišljanju

5. Pogled unaprijed: resursi i sljedeći koraci

6. Završne misli i daljnje mogućnosti

DODACI

1. Uvod u Priručnik

DOBRODOŠLI...

...u mijenjanje obrazovanja za demokraciju kroz estetsko i utjelovljeno učenje, responzivne pedagogije i demokraciju u nastajanju (AECED)...

Ovaj će vam Priručnik biti pratitelj u praksi. Zadovoljstvo nam je bodriti vas u praktičnom dijelu vašega profesionalnog putovanja prema razvoju demokratskog angažmana u učenju odraslih, profesionalnom i organizacijskom učenju (UOPOU).

Projekt Mijenjanje obrazovanja za demokraciju kroz estetsko i utjelovljeno učenje, responzivne pedagogije i demokraciju u nastajanju (Aesthetic and Embodied Learning for Democracy-as-Becoming-AECED), financiran je u okviru programa Horizon Europe i UKRI-ja. Usmjeren je na transformaciju obrazovanja za demokraciju putem estetskog i utjelovljenog učenja, responzivnih pedagogija te razumijevanja demokracije kao procesa. Time se naglašava da demokracija nikada nije dovršena, nego predstavlja živ proces koji se neprestano oblikuje kroz naše djelovanje, odnose i učenje.

U okviru projekta razvili smo materijale koji vas podržavaju u istraživanju potencijala estetskih i utjelovljenih pristupa. Naša je namjera pružiti potporu vama kao facilitatoru, savjetniku, konzultantu ili znatiželjnom čitatelju u pristupanju vlastitome radu na načine koji održavaju, obnavljaju i njeguju živu povezanost s demokracijom.

U ovom Priručniku, pratitelju u praksi, pozivamo vas da primijenite niz estetskih i utjelovljenih metoda i intervencija u svom kontekstu, bilo da se radi o učenju odraslih, profesionalnom osposobljavanju, osposobljavanju edukatora/trenera za obrazovanje odraslih, obrazovnim promjenama, organizacijskoj transformaciji, srodnim područjima prakse ili radu koji se odvija na presjecima tih područja.

Ovaj Priručnik može biti koristan ako:

- vam je cilj aktivno uključiti odrasle u stvaranje demokratskijeg okruženja za učenje
- želite poticati demokratska načela u poučavanju, osposobljavanju i organizacijskoj transformaciji
- već djelujete u području obrazovanja za demokraciju i želite proširiti svoj rad estetskim i utjelovljenim pristupima
- ste edukator koji radi s odraslima i s različitim dionicima u kontekstima profesionalnog učenja
- vaši sudionici i partneri u učenju žele demokratizirati svoja organizacijska okruženja
- radite s organizacijama kako biste podržali njihove individualne i kolektivne procese promjene.

Naše studije slučaja pokazale su da organizacijska okruženja djeluju kao konteksti i zadani uvjeti, ali istodobno i kao prostori učenja i transformacije. Imajući to u vidu, ovaj vas pratitelj u praksi upućuje na slojeve individualnog i kolektivnog učenja, organizacijskog učenja te učenja koje transformira načine na koje se odnosimo prema sebi, drugima i svijetu.

Ovaj Priručnik nije samostalan proizvod – on se nadovezuje na publikacije *Connecting with Democracy: A Pedagogical Framework for Education for Democracy* (u daljnjem tekstu: Okvir) i *Guide for Aesthetic and Embodied Learning for Democracy in the Field of Adult, Professional and Organisational Learning* (u daljnjem tekstu: Smjernice). Teorijske temelje našega rada pronaći ćete u Okviru, dok Smjernice donose konceptualne refleksije i objašnjenja. Pratitelj u praksiosmišljen je kako bi podržao prijenos koncepata opisanih u Okviru i Vodiču u konkretne, praktične načine rada.

Ovaj Priručnik je osmišljen kako bi vam pomogao u:

- bavljenju područjima koja su značajna za razvoj demokracije
- počevši od mjesta gdje se nalazite – istraživanju postupnog pristupa u korištenju estetskih i utjelovljenih metoda i intervencija
- svjesnom promišljanju o tome što učiniti a što izbjegavati u svojoj praksi korištenja estetskih i utjelovljenih metoda
- pronalaženju inspiracije u estetskim i utjelovljenim mikro-intervencijama koje se mogu integrirati u bilo koje UOPOU okruženje
- uspostavljanje kontakta s estetskim i utjelovljenim metodama te dopuštanje da one djeluju na nas
- uranjanje u pristup organizacijskog učenja temeljen na obrascima usmjerenima prema rješenjima.

Naš Priručnik osmišljen je kako bi vas pratio na ovom putovanju – kako bi vam pomogao u postavljanju smislenih pitanja, kako bi vas pratio prema novim istraživanjima te kako bi vam povremeno nudio moguće smjerove daljnjeg djelovanja. Prijatelji, kolege i partneri mogu vam se pridružiti u ovoj razmjeni ideja, a potičemo vas i da pozovete druge da zavire u sadržaj – možda će čak klijenti, organizatori i pokretači promjena u zajednici smatrati da su ovdje ponuđeni resursi korisni u njihovim vlastitim kontekstima.

Kako bismo započeli, u sljedećem odjeljku nudimo pristup uključivanju u estetsko i utjelovljeno učenje za demokraciju.

2. Uključivanje u AELD kroz polja pažnje

Iz konstruktivističke perspektive znamo da način na koji promatramo jedni druge i svijet oblikuje stvarnost koja iz toga proizlazi. Naša percepcija i svjesnost su selektivne pa je otvoreno pitanje kamo usmjeravamo svoju pažnju? Što želimo vidjeti kako raste i razvija se? Naša pažnja može napraviti razliku. Polja pažnje razvijena su na temelju vrijednosti i načela koja podupiru projekt AECED te nam mogu pomoći u razvoju jasnog fokusa: zašto se uključujemo u obrazovanje za demokraciju kroz estetsko i utjelovljeno učenje?

Tijekom projektnih studija slučaja sudionici su ova polja pažnje prepoznali kao korisna za usmjeravanje prakse prema onome čemu se pojedinci, skupine ili organizacije žele okrenuti, što žele istražiti ili transformirati, kao i za jasno povezivanje s učenjem za demokraciju i estetskim i utjelovljenim pristupima koji odgovaraju tom fokusu. Identificirali smo sedam polja pažnje, prikazanih u nastavku. Možda ćete prepoznati i dodatna ili drugačija polja!

Su-kreiranje i jačanje društvene povezanosti

- istraživanje kako se može graditi povjerenje
- promišljanje o tome kako je naša vlastita dobrobit neraskidivo povezana s dobrobiti drugih
- življenje različitosti i su-kreiranje sigurnih prostora za zajedničko učenje i učenje jednih od drugih
- njegovanje rituala zajedništva

Transformiranje dijaloga i komunikacije

- uvođenje primjene afirmativne, nenasilne komunikacije
- poticanje komunikacije utemeljene na osobnoj odgovornosti
- razvijanje komunikacije kroz slušanje
- prihvaćanje različitih perspektiva i stajališta
- doživljavanje komunikacije kao respozivnog iskustva koje uključuje cijelo tijelo

Uspostavljanje zajedničkih vrijednosti

- slušanje različitih perspektiva i mišljenja te njegovanje zajedničkih vrijednosti
- zajedničko stvaranje „kodeksa ponašanja”
- promišljanje o vrijednostima za opće dobro
- pronalaženje načina za integraciju vrijednosti u grupne/organizacijske procese
- istraživanje kako te vrijednosti utječu na druge

Življenje vršnjačkog upravljanja i dijeljenje moći

- osmišljavanje suradničkih procesa i okruženja za učenje temeljenom na sudjelovanju i uključivim vrijednostima
- pronalaženje inspiracije u primjerima dobre prakse ili društvenim eksperimentima kroz upoznavanje s kolektivnim i organizacijskim pričama i povijestima sudionika
- usmjeravanje prema pluralnosti, oslanjanje na heterarhiju i promišljanje vlastitih oblika upravljanja
- promišljanje o tome tko može u potpunosti sudjelovati i koliko je svaki sudionik u mogućnosti doprinijeti
- prepoznavanje skrivenih i očitih društvenih neravnoteža moći, kao i diskriminacije i ograničenja unutar relevantnog obrazovnog okruženja
- dijeljenje participativnih iskustava koja sudionici već imaju te ideja o prikladnim oblicima sudjelovanja
- stvaranje novih načina kolektivnog donošenja odluka
- prakticiranje obrazovanja na ravnopravnoj osnovi i uz uzajamno poštovanje; promišljanje o hijerarhijama i načinima dijeljenja moći

Težnja socijalnoj i planteranoj pravdi te ekonomiji skrbi

- produbljivanje povezanosti s prirodom i planetarnim građanstvom
- jačanje situacijske osjetljivosti i responzivnosti prema lokalnim kulturama, mjestu, sudionicima, politikama, moći i osnaživanju
- produbljivanje razumijevanja relacijske slobode
- proširivanje obrazovanja za demokraciju prema posthumanističkim perspektivama
- uočavanje međupovezanosti konkretnih lokalnih, regionalnih i planetarnih pitanja
- shvaćanje skrbi kao zajedničke prakse unutar struktura međuovisnosti
- transformiranje ekonomskih struktura prema održivim i dostojanstvenim budućnostima
- prilagodba i obnova infrastruktura i (proizvodnje) znanja u smjeru solidarnosti

**Promišljanje i dijeljenje
individualne i grupne svjesnosti**

- poticanje interakcije i refleksije u bilo kojoj fazi procesa
- svjesno povezivanje jednih s drugima
- poticanje samoizražavanja, kao i davanja prostora drugima
- uključivanje samorefleksije, kritičkog mišljenja i individualne kreativnosti u obrazovni proces
- promišljanje neopravdanih nejednakosti i rasprava o načinima njihova ublažavanja
- traženje mogućnosti da sudionici međusobno pružaju podršku jedni drugima i međusobno se osnažuju
- podrška sudionicima u istraživanju vlastitih potreba i učenju kako ih artikulirati

**Relacijska dobrobit i rješavanje
sukoba**

- prihvaćanje neslaganja
- korištenje prilika za produbljivanje povezanosti na temelju afirmativnog stava
- promišljanje o konkretnom ponašanju
- ostajanje u kontaktu i tijekom sukoba
- uspostavljanje okruženja koja podržavaju potrebe svih

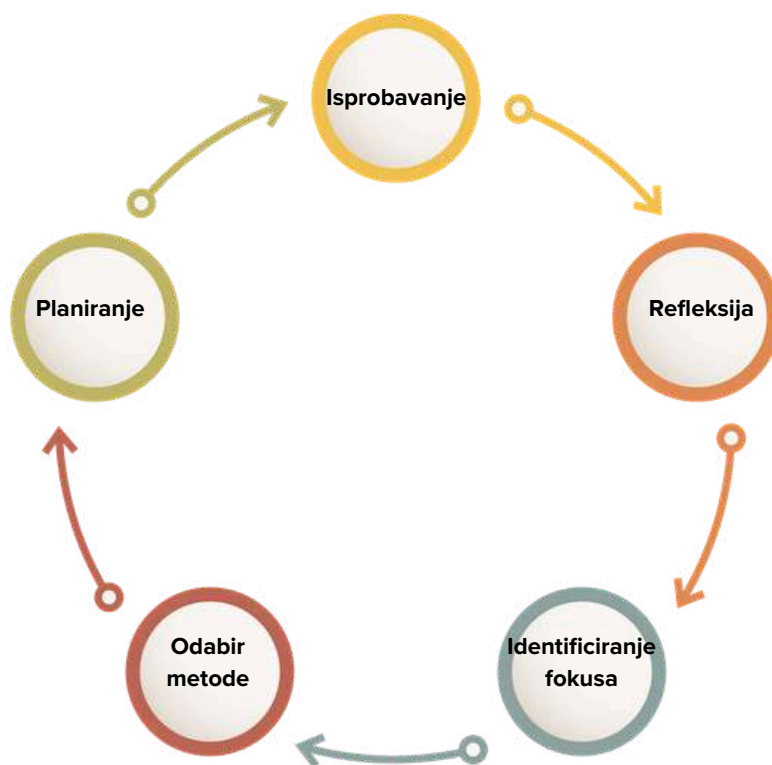
Ova polja pažnje predstavljaju način razmišljanja o potencijalnim transformacijskim trenucima u obrazovnim i organizacijskim okruženjima. Razvijena su na temelju vrijednosti i načela koja čine temelj obrazovanja za demokraciju kroz estetsko i utjelovljeno učenje, s naglaskom na responzivne pedagogije i refleksiju, razotkrivanje demokracije kao procesa nastajanja te tri dimenzije zajedničkog djelovanja u obrazovnim organizacijama: društveno zajedništvo, političko samoupravljanje i ekonomiju skrbi.

U sljedećem odjeljku pokazat ćemo kako se polja pažnje mogu koristiti kao dio postupnog, korak po korak pristupa pronalaženju fokusa i metoda za estetsko i utjelovljeno učenje, a potom i u Praktičnom pratitelju kao način povezivanja namjera, pitanja i metoda, uz povezivanje sa šest transformacijskih koraka procesa.

3. Početak rada s AELD-om u APOL-u: postupni pristup

Ovaj odjeljak nudi korak po korak istraživanje prema dubljem uključivanju u estetske i utjelovljene metode .

Vodit ćemo vas kroz sljedeće faze, koje razumijemo kao iterativni ciklus:

Ciklus uvijek počinje u samom trenutku ili situaciji u kojoj se nalazite:

- **promišljanje** o tome gdje se trenutno nalazite – kao početna točka za korištenje estetskih i utjelovljenih metoda
- **identificiranje** fokusa facilitacijske prakse i povezivanje s poljima pažnje

- **odabir** estetske i utjelovljene metode za rad
- **planiranje** aktivnosti
- **isprobavanje** aktivnosti
- **promišljanje** o tome gdje ste bili i kamo dalje ići.

Ove korake možete prolaziti sami, prolazeći kroz aktivnosti kako biste razvili svoj plan. Alternativno, možete odlučiti birati aktivnosti sa svojom grupom, kako biste došli do zajedničkog konsenzusa o kolektivnom fokusu i načinu rada.

Unutar koraka naići ćete na niz poticaja za svjesno facilitiranje, označenih mekanom ružičastom kutijom: „planiranje za vašu grupu za učenje“. Ti poticaji služe kako bi podržali vašu etičku prosudbu, responzivnost i brigu pri odlučivanju hoćete li, kada i kako koristiti utjelovljene i estetske metode.

3.1 Početak: razmišljanje o tome gdje se nalazite

AELD potiče transformacijski proces učenja. Prije nego što dizajnirate i uključite se u AELD, korisno je započeti s refleksijom. Evo nekoliko pitanja koja mogu pomoći u vašoj refleksiji:

- Što me privlači da se koristim estetskim i/ili utjelovljenim pristupima u svom specifičnom kontekstu?
- Kako razumijem i doživljam demokraciju?
- Koje pretpostavke imam o spremnosti, interesu ili kapacitetu sudionika? Kako su moć, uloga i autoritet konfigurirani u ovom prostoru za učenje?
- Koja ograničenja (vrijeme, institucionalna očekivanja...) oblikuju ono što je moguće?
- Kako će se komunicirati i podržavati pristanak, izbor i povlačenje sudionika?

3.2 Identificiranje fokusa

Sljedeća faza je pronaći područje na koje ćete se usredotočiti sa svojom grupom. Fokus možete pronaći u vašoj nastavnoj praksi, u grupi s kojom radite ili vam specifična polja pažnje mogu poslužiti kao inspiracija za ono na što se želite fokusirati.

Sljedeća aktivnost daje jedan prijedlog kako identificirati fokus.

Aktivnost: kretanje i razmišljanje

Pozivamo vas da se krećete. Možete odlučiti prošetati vani ili se kretati po prostoru u kojem se nalazite. Dok se krećete, razmišljajte o svojim iskustvima kao APOL facilitator.

- U čemu uživate u ulozi facilitatora? Koji su izazovi?
- Koje su frustracije? Koja su vaša nadanja i aspiracije za APOL facilitaciju?

Dopustite svom umu da slobodno luta kroz ova iskustva dok se krećete.

- Postoje li dijelovi vaše facilitacijske prakse koje biste mogli raditi drugačije, gdje biste željeli da ljudi s kojima radite imaju više iskustva demokracije-kao-nastajanja?

Nakon što ste identificirali neka potencijalna područja fokusa, možete li primijetiti neke zajedničke karakteristike u područjima koja ste odabrali? Postoje li polja pažnje, navedena gore, koja biste željeli dodatno istražiti?

Ako radite u timu, možete usporediti područja fokusa koja je svaki od vas pojedinačno ili kao tim identificirao. Postoje li određena područja od zajedničke važnosti ili se razlikuju? Također, možete se koristiti ovom aktivnošću sa svojim polaznicima, radeći s njima kako bi identificirali područje fokusa ili polja pažnje koja bi željeli dodatno razviti.

Aktivnost: mapiranje polja pažnje

Promatrajući pregled „Polja pažnje“ u 2. odjeljku, možete li područja koja ste identificirali tijekom i nakon svoje aktivnosti kretanja i promišljanja povezati s poljima pažnje? Daje li vam ovo mapiranje ideje za razmišljanje o mogućnostima drugačijeg pristupa facilitaciji i pokretanju promjena?

Postoji li područje facilitacije i pokretanja promjena koje biste željeli dodatno istražiti – individualno, ako radite sami, ili zajednički, ako radite s drugima?

Zapišite svoje područje/područja fokusa facilitacije.

Planiranje vaše grupe za učenje: zašto AELD u vašem kontekstu?

U svojoj ulozi facilitatora AELD-a u vlastitom APOL kontekstu, možete razmisliti o sljedećem:

- Zašto vas zanima praksa AELD-a i kakva iskustva donosite?
- Što se nadate postići kroz svoje sudjelovanje u AELD-u?
- Tko su vaši polaznici i što oni donose u kontekst učenja?
- Kako biste mogli započeti s ovom praksom AELD-a – koji koraci mogu pomoći da započnete sigurno i namjerno?
- Koje intervencije ili vježbe smatrate prikladnima za vaš kontekst?
- Koji osobni, grupni i organizacijski resursi mogu podržati ovu etičnu, odgovornu i prilagodljivu facilitaciju te transformativno učenje?

Ova razmišljanja mogu vam pomoći procijeniti vlastitu poziciju i prikladnost korištenja AELD-a u određenim kontekstima. Razumijevanje vaših pretpostavki, pitanja i dostupnih resursa ključno je za odlučivanje kada, kako i treba li koristiti estetske i utjelovljene pristupe kako bi se podržalo učenje za demokraciju.

3.3. Odabir estetske i utjelovljene metode

Jedno od ključnih polazišta projekta AECED jest da previše programa obrazovanja za demokraciju naglašava kognitivno učenje. S druge strane, premalo programa obrazovanja za demokraciju daje središnje mjesto jednoj temeljnoj dimenziji učenja – estetskoj i utjelovljenoj prirodi učenja. Više o tome možete pročitati u konceptualnom okviru AECED-a: „Važnost estetsko-utjelovljene dimenzije ljudskog postojanja“ (uskoro dostupno na www.aeced.org).

Možda već imate iskustva s pristupima učenju ili aktivnostima koje uključuju estetske i utjelovljene pedagoške metode, možda vam neke više odgovaraju od drugih ili tražite inspiraciju. Sljedeća aktivnost nudi pristup za odabir metode koju možete isprobati.

Aktivnost: mapiranje estetskih i utjelovljenih pristupa

Odvojite malo vremena i zapišite svoja iskustva s estetskim i utjelovljenim metodama na samoljepljive papiriće. Razmislite o sljedećem: Kako su te metode korištene? Kako ste se osjećali tijekom njihova korištenja? Što ste naučili sudjelujući u njima?

Nakon ovih razmišljanja, vratite se svom području fokusa i razmotrite sljedeća pitanja:

- Koje vrste metoda vam je ugodno isprobati u ovoj fazi?
- Koja od metoda koje ste identificirali može pomoći u istraživanju vašeg područja fokusa?
- Koja metoda vas najviše privlači?
- Je li to metoda koju ste već koristili ili je riječ o nečemu novom za vas?

Ako radite s drugima:

- Krećete li se u istom smjeru?
- Možete li postići konsenzus o metodi koju ćete isprobati?
- Ako vas privlači više metoda, mogu li se kombinirati?
- Imate li potrebne resurse za provedbu metode ili ćete je morati prilagoditi?

Planiranje vaše grupe za učenje: birajte odgovorno

Nisu sve estetske i utjelovljene metode prikladne u svim APOL kontekstima. Odgovorno korištenje AELD-a zahtijeva pažljivo razmatranje svrhe, sudionika i konteksta. Vaš izbor metode može ovisiti o sljedećem:

- Kakav poziv na sudjelovanje ova metoda nudi i kome?
- Koji su oblici sudjelovanja mogući (npr. promatranje ili odustajanje)?
- Koje vrste ranjivosti mogu biti uključene?
- Kako se metoda povezuje s kontekstom učenja i ulogama sudionika?

Metode se ne biraju zbog novosti ili dojma, nego zbog njihove sposobnosti da podrže pažnju, refleksiju i relacijsko učenje. Također je u redu odlučiti ne koristiti estetsku i utjelovljenu metodu. Situacije u kojima to možda nije prikladno uključuju:

- nedostatak povjerenja ili sigurnosti u grupi
- visoku razinu stresa ili ranjivosti bez odgovarajuće podrške
- kontekste u kojima je sudjelovanje obvezno ili evaluacijsko
- ograničen facilitatorski kapacitet za praćenje dinamike koja se može pojaviti.

Odluka da se ne nastavi etična je odluka koja poštuje dostojanstvo i granice sudionika te podržava demokratsko učenje kroz brigu i suzdržanost.

3.4 Planiranje AELD aktivnosti

Nakon što ste odredili područje fokusa, povezali ga s poljem pažnje i razmotrili prikladne estetske i utjelovljene metode, sada možete planirati AELD aktivnost koja će potaknuti refleksiju o tom području. Pri planiranju aktivnosti razmislite o sljedećem:

- Što želite postići ovom AELD aktivnošću?
- Kako će se povezati s učenjem za demokraciju i/ili poljima pažnje?
- Tko će sudjelovati u aktivnosti u vašem kontekstu? Imate li potrebne materijale?
- Koliko ćete vremena posvetiti aktivnosti?
- Iz koje ćete perspektive pristupiti aktivnosti: vlastite, perspektive sudionika, su-kreatora, dionika, institucije ili kombinacije više njih?
- Jeste li predvidjeli vrijeme za refleksiju (individualnu ili grupnu) o aktivnosti i onome što iz nje možete naučiti?

Kada odlučite s kojom ćete aktivnošću započeti, ispunite predložak „izradite vlastitu estetsku i utjelovljenu pedagošku metodu“ na kraju ovog Priručnika i odredite vrijeme za isprobavanje aktivnosti.

Počnite s malim koracima

AELD ne zahtijeva idealne uvjete, opsežnu pripremu ili posebne programe. U APOL kontekstima često je najprikladnije započeti malim koracima koristeći postojeće prakse i odnose te uvažavajući ograničenja. To može uključivati:

- uvođenje kratkih estetskih i utjelovljenih aktivnosti
- rad s životnim iskustvima sudionika, njihovim pitanjima ili profesionalnim izazovima
- uključivanje estetskih ili utjelovljenih elemenata u poznate formate (npr. dijalog, superviziju, timske sastanke)
- prepoznavanje ograničenja vremena, povjerenja i prilagođavanje ambicija.

Skroman početak podržava demokratsku osjetljivost jer omogućuje sudionicima istraživanje novih načina učenja bez pritiska na izvedbu ili transformaciju.

3.5 Isprobavanje AELD aktivnosti

Tijekom isprobavanja AELD aktivnosti omogućite sebi i svojim polaznicima dovoljno vremena da se usredotočite isključivo na ovaj zadatak. Budite otvoreni prema tome da vas AELD može odvesti u neočekivanim smjerovima, ali budite spremni nježno vratiti polaznike na fokus kada je to potrebno te završiti sesiju kada postoje vremenska ograničenja.

Ilustrativne AELD prakse

Sljedeće ilustrativne vježbe prikazuju moguće načine uključivanja u AELD. One su primjeri, a ne modeli ili preporuke. Namjerno su kratke, prilagodljive i ne slijede strogi redoslijed. Svaka vježba polazi od pristupa responsivne pedagogije i temelji se na uvažavajućem pogledu, koji je objašnjen u APOL vodiču. Sudjelovanje je uvijek dobrovoljno, uz jasne mogućnosti promatranja, prilagodbe ili povlačenja.

Kako čitati i koristiti ove vježbe?

- možete koristiti jednu vježbu samostalno; ne postoji preporučeni redoslijed
- svaka vježba može biti kratka (5–15 minuta) ili proširena kroz refleksiju
- vježbe su opisane kroz ono što podržavaju i na što treba obratiti pažnju, a ne kao koraci koje treba slijediti
- prilagodite jezik, format i trajanje svojem kontekstu.

Aktivnost: uočavanje prisutnosti i pažnje

Što podržava: pažljivost, samosvijest, demokratsku osjetljivost na razini prisutnosti.

Poziv: sudionici su pozvani kratko zastati i primijetiti kako ulaze u prostor u kojem uče: držanje tijela, disanje, energiju, fokus. To se može učiniti u tišini, otvorenih ili zatvorenih očiju, ili kroz kratku pisanu bilješku ili skicu.

Na što obratiti pažnju?

- normalizirati različita iskustva (nemir, smirenost, rastresenost)
- izbjegavati tumačenje ili raspravu osim ako sudionici to sami žele
- promatranje bez dijeljenja također je valjan oblik sudjelovanja

Etičke napomene: ova praksa treba ostati lagana i dobrovoljna. Nije riječ o vježbi mindfulnessa niti joj je cilj regulacija emocija.

Aktivnost: slušanje kroz razlike

Što podržava: transformaciju dijaloga, prepoznavanje razlika i relacijsku svjesnost.

Poziv: u parovima ili malim grupama sudionici se naizmjenično kratko izjašnjavaju o profesionalnom iskustvu povezanom s uključivanjem, isključivanjem ili glasom, dok ostali slušaju bez prekidanja. Slušanje može uključivati pažnju na ton, pauze ili tjelesne reakcije.

Na što obratiti pažnju?

- vremenski ograničiti i učiniti slušanje dobrovoljnim
- naglasiti slušanje, a ne odgovaranje ili rješavanje problema
- prihvatiti tišinu kao legitiman odgovor

Etičke napomene: dijeljenje ne treba predstavljati kao osobno razotkrivanje. Sudionici sami biraju dubinu i sadržaj onoga što dijele.

Aktivnost: mapiranje moći u svakodnevnim interakcijama

Što podržava: osviještenost o moći, jednakosti i responzivnosti u profesionalnom životu.

Poziv: sudionici individualno razmišljaju o nedavnoj interakciji i mapiraju (riječima, simbolima ili jednostavnim oblicima) gdje se osjećala moć: tko je govorio, tko je odlučivao, tko je oklijevao. Dijeljenje je opcionalno.

Na što obratiti pažnju?

- zadržati fokus na opažanju, a ne na prosuđivanju
- izbjegavati traženje kritike organizacije ili rješenja
- poštovati odluku sudionika da ne dijele

Etičke napomene: ovu praksu ne treba koristiti u kontekstima gdje se sudionici osjećaju evaluirano ili nadzirano.

Aktivnost: rad s nelagodom

Što podržava: demokratsku osjetljivost i sposobnost ostajanja u neizvjesnosti.

Poziv: sudionici primjećuju trenutak nelagode ili oklijevanja koji se pojavio tijekom učenja i privatno razmišljaju o tome što bi on mogao signalizirati (pretpostavka, granica, strah, znatiželja). Dijeljenje je opcionalno.

Na što obratiti pažnju?

- imenovati nelagodu kao legitimnu i smislenu iskustvo
- ne tražiti od sudionika da objašnjavaju ili opravdavaju osjećaje
- paziti na znakove koji upućuju da je potrebno zastati ili prekinuti

Etičke napomene: nelagoda nije cilj. Aktivnost ne smije pojačavati ranjivost.

Aktivnost: završetak uz refleksiju i izbor

Što podržava: autonomiju, respozivnost i relacijsku dobrobit.

Poziv: sudionici biraju jednu od nekoliko opcija za završetak: riječ, gestu, pisanu bilješku ili tiho promatranje kako bi označili što nose sa sobom iz aktivnosti.

Na što obratiti pažnju?

- ponuditi više načina sudjelovanja
- izbjegavati evaluaciju ili sažetak
- poštovati tišinu kao smislen završetak

Etičke napomene: završetak ne smije stvarati pritisak na pokazivanje uvida ili pozitivnosti.

Odgovorna primjena ovih vježbi

Ove ilustrativne vježbe namjerno su skromne. Njihov demokratski potencijal ne leži u formi, već u načinu na koji se provode: kroz pažnju, brigu i etičko prosuđivanje. Kao facilitator, potiče vas se da prakse prilagodite, kombinirate ili ponekad odustanete od njih, ovisno o kontekstu, uvijek dajući prednost pristanku, dostojanstvu i relacijskom blagostanju.

Planiranje za svoju skupinu učenja

U APOL-u je sudjelovanje često neujednačeno. Neki sudionici sudjeluju aktivno, drugi oprezno, a neki radije promatraju. AELD priznaje djelomično sudjelovanje ili nesudjelovanje kao legitimne oblike sudjelovanja.

Odgovoran rad s AELD-om uključuje:

- legitimiziranje tišine, promatranja i ograničenog sudjelovanja
- izbjegavanje pritiska na dijeljenje osobnih iskustava
- prepoznavanje da se učenje može odvijati interno i/ili kroz vrijeme

Neizvjesnost, oklijevanje i otpor promatraju se kao signali na koje treba obratiti pažnju, a ne kao problemi koje treba ukloniti.

Refleksija je važan aspekt AELD i u korak-po-korak pristupu je posljednji korak.

3.6 Razmišljanje o vašoj AELD aktivnosti: gdje ste bili i kamo dalje

Refleksija se ovdje ne koristi za procjenu izvedbe ili rezultata, nego za potporu etičkom prosuđivanju, refleksivnosti i profesionalnom učenju. Može se provoditi individualno, u razgovoru s kolegama, kroz superviziju ili u zajednicama učenja.

Sljedeća pitanja služe kao otvoreni pozivi na opažanje, zastajanje i refleksiju kroz vrijeme. Namjerno su otvorenog tipa i nisu namijenjena sustavnom ispunjavanju niti dokazivanju kompetencije. Njihova vrijednost je u podršci trajnom profesionalnom učenju, etičkoj svjesnosti i demokratskom razvoju.

Refleksivna pitanja

- Kako se moć i autoritet pojavljuju u ovom prostoru učenja?
- Tko bi se mogao osjećati izloženim, marginaliziranim ili ušutkanim ovom aktivnošću?
- Koje odgovornosti imam kao facilitator, a koje se mogu dijeliti?
- Kako pazim na pristanak, tempo i relacijsko blagostanje?
- Koji signali upućuju da treba usporiti, prilagoditi ili zaustaviti aktivnost?

Na ova pitanja se ne odgovara samo jednom već ih treba iznova postavljati tijekom učenja.

Kao učitelj ili trener ova pitanja možete adaptirati, kombinirati ih s drugim refleksivnim metodama ili ih odbaciti kada nisu korisna. Refleksija, kao i demokracija u nastajanju, se mijenja kroz vrijeme i ne može biti standardizirana.

Aktivnost opisana ispod pruža primjer metode estetskog i utjelovljenog učenja koja podupire refleksiju.

Aktivnost: izrada kolaža za refleksiju

Za izradu kolaža potreban vam je veliki list papira, olovke i različiti materijali (npr. gumbi, vrpce, vuna, šljokice, spajalice, ljepljivi papiri, papir i karton).

Koristite te materijale kako biste stvorili kolaž kao odgovor na pitanje:

- Što ste naučili o demokratskim pristupima facilitaciji i pokretanju promjena kroz planiranje i isprobavanje svoje AELD aktivnosti?

Nakon završetka možete:

- razgovarati o kolažu s drugom osobom
- snimiti opis kolaža i značenje njegovih elemenata
- provesti ovu aktivnost sa svojim polaznicima kako bi bolje razumjeli njihovo iskustvo s AELD.

Kontinuirana refleksija može vas ponovno dovesti na početak novog ciklusa AELD-a. Čak i male intervencije s AELD-om mogu napraviti razliku u procesu učenja cijele grupe; pozivamo vas da isprobate! Sljedeći odjeljak dat će vam još inspiracije za ono što biste mogli učiniti sljedeće.

4. Svjesno osobno profesionaliziranje u području AELD-a

U ovom dijelu priručnika, ocrtavamo niz mogućih intervencija. Ovo nije iscrpan popis, već početna točka koja će vas potaknuti i inspirirati. One se kreću od mikro-metoda – malih, jednostavnih elemenata koje se kombiniraju s postojećim okruženjima i uvjetima – do dubljih estetskih i utjelovljenih intervencija, metoda i metodologija. Nakon što opišemo (mikro)intervencije AELD-a, usmjerit ćemo pozornost na utjelovljeno učenje i razmotriti kako takve prakse mogu poticati i podržavati sigurne, poticajne prostore za učenike.

Metode predstavljene ovdje samo su neke od mnogih mogućnosti. Slobodno ih prilagodite, obnovite i/ili kombinirajte koristeći znanje koje steknete tijekom procesa učenja.

4.1 Korištenje AELD mikro-metoda za slobodu, jednakost i odgovornost

Sljedeće tri mikro-metode osmišljene su za poticanje demokratskih vrijednosti kroz male, ponovljive prakse u svakodnevnom učenju.

Mikro-metode su osmišljene za poticanje demokratskih vrijednosti u svakodnevnom učenju kroz male, ponovljive AELD prakse kako bi se sloboda, jednakost/pravednost i odgovornost osjetili i prakticirali u APOL kontekstima. Mogu se koristiti kao kratki unosi ili kombinirati za stvaranje duljeg niza, ovisno o formatu sesije, njezinom trajanju i načinu rada.

Mikro-metoda za vrijednost slobode

AELD metoda: refleksivno pisanje

Kontekst: u raspravama ili u radu na projektima često nekoliko glasova dominira, dok drugi sudionici oklijevaju govoriti.

Zašto ova metoda: stvara privatni prostor za razmišljanje, smanjuje društveni pritisak i podupire autentično, odgovornu samoizražavanje.

Kako se provodi: sudionici pišu kratak odgovor na pitanje:

„Što doista mislim o ovome – i zašto?“

Pišu koristeći početne rečenice:

Mislim... / Osjećam... (u svom tijelu/emocionalno) / Trebam... (odgovorno se izraziti u ovoj grupi).

Svaki sudionik zatim bira kako će doprinijeti: podijeliti s partnerom / podijeliti s grupom / zadržati privatnost (ili anonimnost, ako je moguće).

Što sudionici dobivaju: jasnija osobna stajališta, uravnoteženije sudjelovanje i vježbanje odgovornog izražavanja.

Završni korak: sudionici završavaju rečenicu: „Jedan od načina na koji mogu odgovorno prakticirati slobodu u našem učenju/radu je...“

Mikro-metoda za njegovanje demokratskih vrijednosti jednakosti i ravnopravnosti

AELD metoda: fotografija (ili foto-skiciranje)

Kontekst: U zajedničkim organizacijskim prostorima (npr. kuhinja, knjižnica, recepcija, zona za rad), uključivanje i isključivanje često se pojavljuju na male, svakodnevne načine – tko ima mjesto za sjedenje, kome se prilazi, čija se razina buke tolerira, tko se osjeća ugodno zauzimajući prostor ili tko se tiho povlači. Ovi obrasci oblikuju osjećaj pripadnosti i mogu utjecati na spremnost za doprinos negdje drugdje. Aktivnost se može uokviriti kao foto-izazov društvene inovacije: parovi identificiraju značajke prostora koje podržavaju i ograničavaju jednakost te predlažu jednu malu, izvedivu promjenu za poboljšanje jednakosti. Grupa odabire jedan prijedlog za isprobavanje i pregled.

Zašto ova metoda: Fotografija pomaže sudionicima da uoče jednakost u okruženju bez fokusiranja na pojedince. Nudi način istraživanja bez pritiska što olakšava ili otežava sudjelovanje obraćajući pažnju na prostore, predmete, rasporede i rutine čineći jednakost vidljivom i predmetom rasprave.

Kako se to radi: Uspostavlja se zajednički dogovor: ne fotografiraju se prepoznatljiva lica; fokus ostaje na prostorima, objektima, znakovima i gledištima (izbjegavaju se povjerljive informacije). U parovima, sudionici predaju dvije slike (ili skice): jednu koja sugerira pripadnost/pristup i jednu koja sugerira prepreku. Za svaku prepreku predlažu mikro-promjenu koja podržava jednakost i ravnopravnost na tom mjestu.

Dodaju se natpisi pomoću početnih rečenica: Primjećujem...; Ovo se čini uključivim/isključujućim je...; Mala promjena mogla bi biti... (izbjegavanje okrivljavanja i imenovanje pojedinaca) Prijedlozi se dijele u kratkoj raspravi cijele grupe, a zatim grupa glasa koristeći jednostavne kriterije: izvedivo / pošteno / poboljšava pristup za više ljudi / niska cijena. Odabrana ideja se pilotira i pregledava. Gdje je prikladno, može se proslijediti relevantnim dionicima (npr. voditeljima timova, koordinatorima programa i sl).

Što sudionici dobivaju: Svijest o tome kako svakodnevni uvjeti oblikuju jednakost i ravnopravnost, zajednički jezik za raspravu o uključivosti bez personaliziranja krivnje i praktične ideje za mala, realna poboljšanja u zajedničkim organizacijskim prostorima.

Završni korak: Sudionici ispunjavaju: „Jedna mala promjena koja bi ovaj prostor učinila pravednijim je...”

Mikro-metoda za njegovanje demokratske vrijednosti responzivnosti

AELD metoda: vježba svjesnosti/osjeta (utjelovljeno mapiranje)

Kontekst: Zajednički prostori za informiranje (oglasne ploče, displeji, signalizacija, putokazi, zajednička područja za dokumentaciju) često su organizirani radi praktičnosti ili vizualne urednosti. To može nenamjerno isključiti neke ljude (zbog razlika u visini, mobilnosti ili vizualnim potrebama), smanjiti pristup i povećati nesporazume.

Zašto ova metoda: Ovo je vježba svjesnosti i osjeta jer počinje izravnom utjelovljenom percepcijom: sudionici primjećuju i koriste vlastitu razinu očiju kao podatke iz prve ruke. Postaje oblik utjelovljenog mapiranja kada svaka osoba postavi magnet na zajedničku okomitu traku pored ploče u razini očiju. Kako se točke akumuliraju, one stvaraju vidljivu kartu kako ljudi zapravo komuniciraju s oglasnom pločom. Osoblje zatim reagira na ovu kartu prilagođavanjem okruženja (npr. stvaranjem jedne ili dvije trake za čitanje i postavljanjem obavijesti u duplikatu), čineći responzivnost konkretnom: prepoznavanje razlika u grupi i prilagođavanje prakse u skladu s tim, umjesto očekivanja da će svi odgovarati jednom standardu.

Kako se to radi?

- Postavlja se kratki dogovor: cilj je pristup, nitko se ne izdvaja, a utjelovljeno iskustvo se računa kao podatak.
- Sudionici postavljaju mali magnet (ili naljepnicu) na okomitu traku pokraj oglasne ploče u razini vlastitih očiju.
- Grupa promatra uzorak i identificira glavnu „traku za čitanje“ (i drugu, nižu traku ako se pojavi jasna skupina).
- Od tada se svaka obavijest objavljuje u dva primjerka, po jedna u svakoj traci, tako da informacije ostanu dostupne, uključujući i niže sudionike i one koji koriste invalidska kolica. Ljudi mogu premjestiti obavijesti unutar traka radi lakšeg čitanja.

Što sudionici dobivaju: Životno iskustvo odgovora kao pažnje i prilagodbe; poboljšani pristup informacijama; manje pogrešaka koje se mogu izbjeći; i jači osjećaj da su zapaženi i da se na njih reagira.

Kontrastna vinjeta (manje responzivan pristup): Osoblje postavlja oglasnu ploču na jednu standardnu visinu radi urednog poravnanja. Obavijesti su plastificirane i objavljujane u jednoj traci, s naljepnicom „Ne premještati obavijesti“. Ne prikupljaju se komentari sudionika. Ploča izgleda uredno, ali pristup je neravnomjeran; neki ljudi prestaju čitati, a broj pogrešaka o informaciji se povećava.

Završni korak: Sudionici razmišljaju dovršavanjem izjave: „Jedno mjesto u našoj organizaciji gdje bi mala prilagodba mogla učiniti pristup responzivnijim je...“ Početkom korištenja takvih mikro-praksi AELD-a, doprinijet ćete demokraciji - kao postajanju, jer se atmosfera i stil učenja također mogu promijeniti.

4.2 Manje uhodan put: utjelovljena društvena transformacija

Iako mikrointervencije poput onih istraženih gore mogu pomoći u njegovanju demokratskih vrijednosti, u ovom odjeljku posebno želimo istaknuti utjelovljenu društvenu transformaciju. Ovaj rad je često najsloženiji, jer su ranjivost, sram, povjerenje i drugi osjetljivi osjećaji više prisutni, a učenje može biti intenzivnije nego u okruženju gdje se naglašava kognitivno učenje. Utjelovljena društvena transformacija stoga se usredotočuje na olakšavanje okruženja za učenje, kroz niz estetskih i utjelovljenih metoda koje angažiraju osjete i percepcije sudionika, kao i njihove navike i razlike temeljene na tijelu i pokretu.

Kao stav, utjelovljenje društvene transformacije poziva nas da se odučimo od većeg dijela naše institucionalizirane biografije – koja nas je često disciplinirala da mirno sjedimo, da učimo ne osjetilima, već samo glavom i intelektom i da ne obraćamo pažnju na svoje osjećaje i osjetila. S vremenom nas to može dovesti do nepovjerenja u naše tjelesne percepcije – a ponekad čak i do potpunog zanemarivanja brige za naša tijela.

Ključna točka

Što znači utjeloviti društvenu transformaciju? Angažiranje naših osjetila, reakcija i reakcija naših partnera u učenju usmjerava našu pozornost na percepciju naših tijela i na navike temeljene u kretanju. Naš pogled okreće se prema razlikama, živopisnoj interakciji i grupnom radu.

Pristupi temeljeni na tijelu u obrazovanju za demokraciju usko su povezani s političkom dimenzijom učenja i zahtjevima demokratske prakse. Tijela su poput senzorijske: ona izravno primjećuju i osjećaju atmosfere. Slušanje tijela može otkriti dinamiku (ne)jednakosti i moći – tko je pozvan govoriti, a od koga se očekuje da sluša, tko ima moć odlučivanja, a od koga se očekuje da se pokorava. Pristupi temeljeni na tijelu imaju potencijal pristupiti ovom utjelovljenom i situiranom znanju i učiniti ga vidljivim. U tom smislu, svaka društvena i institucionalna situacija „počinje s tijelom“. Utjelovljenje, dakle, također počinje usklađivanjem s percepcijom sebe i svijeta oko nas temeljenom na tijelu. Time želimo podržati pojedince i grupe u razumijevanju složenih društvenih pitanja i razviti inovativna rješenja za političko djelovanje i solidarnost.

Primjer

Uvođenje AELD u parks: Povezivanje s biografskim iskustvima i davanje prostora senzacijama

„Kao edukator u visokom obrazovanju, predajem estetski odgoj za pripravnike na sveučilištu na odjelu za sportske znanosti. Kada se prvi put sastanemo na našim seminarima, započinjemo s refleksijom vlastitog biografskog putovanja u sportu. Ova prva refleksija obično pokazuje da se studenti identificiraju sa specifičnom sportskom praksom koju poznaju; obično sebe doživljavaju kao 'dobre' u tome. Često sjedim s prilično homogenom skupinom tjelesno sposobnih mladih studenata koji su opremljeni zdravim i atletskim tijelom. Međutim, na seminaru im je zadatak promisliti o vlastitim implicitnim očekivanjima i normativnom 'pogledu' na tijela i kako bi se trebala kretati. Zato započinjemo vježbe temeljene na svijesti koje iritiraju funkcionalno orijentiranu upotrebu vlastitog tijela prema praksi temeljenoj na osjetilima koja im može omogućiti da sva tijela percipiraju kao jedinstvena i različito sposobna. Stoga se bavimo (samo)promatranjem i raspravama osjetljivima na razlike i uvažavanje razlike - tijela, biografija, načina kretanja.“

AECED slučaj 10: Njemačka - Visoko obrazovanje i učenje odraslih, profesionalno i organizacijsko učenje

Aktivnost

Ovaj primjer iz sportske znanosti može se lako prenijeti u bilo koje područje obrazovanja. Uvijek možete koristiti ovaj procesni pristup za planiranje svojih AELD intervencija.

1. korak je promišljanje:

- O čemu se radi na vašoj radionici ili kolegiju?
- Kako bi se studenti/sudionici mogli povezati s ovom temom? Kako bi se tema mogla predstaviti kroz dijeljenje iskustva ili utjelovljenu/senzornu radnju?

2. korak: pronalaženje mogućih koraka djelovanja

- Koja bi sesija učenja mogla uključivati utjelovljenu ili estetsku metodu koja omogućuje studentima/sudionicima učenje na temelju njihovog subjektivnog, senzornog i kolektivnog iskustva?
- Kako bi se studenti/sudionici mogli uključiti u ovaj proces (donošenja odluka)?
- Kako se stručnost/uključenost sudionika može integrirati?
- Kako se iskustvo može prenijeti u osobni, društveni i/ili organizacijski prostor? Kako može postati relevantno za svakodnevne prakse?

3. korak: odaberite prikladne metode, prilagodite ih i obnovite

Estetske i utjelovljene metode uvijek uključuju učenike kao situirana tijela: pozicionirane osobe u specifičnim kontekstima, egzistencijalno vezane za zemlju, za naše tijelo kao našu materijalnu egzistenciju. Budući da je svako iskustvo utemeljeno u tijelu kao mjestu percepcije, refleksije i djelovanja, tijela se ne shvaćaju kao isključivo individualni entiteti. Umjesto toga, ona su ugrađena u društvene, kulturne i političke odnose moći.

Metode koje ovdje predstavljamo samo su neki od mogućih pristupa. Slobodno ih prilagodite i kombinirajte koristeći znanje koje steknete tijekom procesa učenja.

Mikro-metode za olakšavanje sudjelovanja u raspravama

Umjetničke kartice za pronalaženje glasa

Umjetničke kartice i razglednice pripremaju se za sudionike. Svaki sudionik odabire karticu koja odražava određenu temu, njihove trenutne osjećaje ili ciljeve učenja. To može biti intuitivan odabir kartice kako bi se zatim razmislilo o čemu se točno radilo u porivu ili namjieran odabir kartice koja prikazuje već prisutnu misao ili osjećaj. Nakon osobne refleksije slijedi rasprava u parovima ili izražavanje vlastitih misli/osjećaja s grupom.

Klikni i razgovaraj

Sudionici se pozivaju da snime jednu ili više slika izvan učionice nečega što se odnosi na ono što učenici smatraju važnim. Slike treba prikupiti putem online alata (npr. Miro ploče), izravno prenijeti na ekran ili ispisati. O slikama se zatim može raspravljati: učenici mogu predstaviti vlastitu sliku (slike) ili se o slikama može raspravljati zajednički. Pitanja mogu započeti percepcijama, poput „Što vidite na slici?“, a zatim tražiti asocijacije, značenja i interpretacije. Također možete zamoliti sudionike da daju naslove slikama. Slušanje različitih naslova može produbiti početne percepcije i stvoriti atmosferu u kojoj nema „točnog ili pogrešnog“, već više perspektiva na istu stvar.

Vođenje dnevnika

Pozivanje sudionika da vode dnevnik učenja može stvoriti siguran prostor za osobne misli, ideje i uvide. Također se može komunicirati kako bi se omogućila odgovornost za vlastiti proces učenja. Davanje vremena vođenju dnevnika stvara prilike za tiho pisanje i razmišljanje u grupi. Posebno sudionici kojima je potrebno vrijeme da organiziraju svoje misli i izraze ih mogu imati koristi od ovog vremena, omogućujući im da sigurnije govore kroz vođenje dnevnika. Ulomci iz dnevnika također se mogu dijeliti i raspravljati u malim grupama

Mikro-metode za snižavanje hijerarhije između učitelja i učenika

Vježba s pređom

Svi, uključujući učitelja/voditelja, stoje u krugu. Klupko pređe baca se svakom sudioniku, tako da svatko ima priliku držati pređu, koja tvori mrežu unutar kruga. Dok su povezani s ovom mrežom, svi se počinju kretati i imaju utjelovljeno iskustvo kako su pokreti svake osobe povezani s pokretima drugih. To ilustrira zajedničko stvaranje događaja učenja i da je učitelj samo jedan odgovorni 'pokretač' u tom procesu.

Izražavanje osjeta

Vodeći primjerom, voditelj naglas promišlja o svojim novonastalim osjećajima, osjetima i mislima. Čineći se ranjivima koliko očekuju da će se sudionici/učenici učiniti. Izlazeći iz "stručne", autoritativne uloge i postajući su-čudak, istinski suučenic s učenicima.

Zajedničko odlučivanje

Jedan od načina snižavanja hijerarhije jest uključivanje učenika u trenutke donošenja odluka: na primjer, raspored situacije učenja, raspored sjedenja, dizajn nastavnog sata prema energiji grupe, ... Važno je razmisliti o tome koje prostore uključenosti otvaramo prije nego što to ponudimo grupi za učenje.

Mikro-metode za razvoj utjelovljene osjetljivosti

Uključivanje tijela

Izvođenje pokreta zagrijavanja za podizanje razine energije i podučavanje utjelovljene refleksije (kako primijetiti vlastite senzacije, emocije i misli). Zamolite sudionike da ustanu i hodaju po prostoriji dok ne pronađu udoban stojeći položaj. Zatim ih pozivamo da zatvore oči i osjete svoj dah i otkucaje srca. Nakon što mirno stoje i promatraju svoje tijelo, počnemo s njima razgovarati o opuštanju cijelog tijela, počevši od očiju, usana, čeljusti, zatim ramena, ruku i šaka, prstiju, zdjelice, nogu, koljena i stopala. Dopuštajući tijelu da se opusti, dajemo sudionicima malo vremena da jednostavno ustanu i dišu prije nego što ih zamolimo da polako otvore oči i ponovno uđu u prostor.

Oči u oči

Vježba kontakta očima u parovima: Pozovite sudionike da pronađu partnera i sjednu/stanu licem u lice. Zatim ih zamolite da odvoje dvije minute (ili više) za izravan kontakt očima. Tijekom tog vremena, svrha je biti potpuno posvećen drugome i razmisliti o osjećajima koje izaziva to što te netko gleda. Ova vježba se odnosi na razumijevanje ljudskosti drugoga. Odvojite vrijeme za analizu: prvo u parovima, a zatim u cijeloj grupi.

Vrijeme za razmišljanje

S ovim impulsima, metodama i intervencijama, pozivamo vas da promatrate kako se atmosfera učenja, odnosi među učenicima i angažman sa sadržajem pomiču prema demokraciji u nastajanju.

- Koji su pokazatelji aktivnijeg sudjelovanja, pažnje prema (ne)ravnoteži moći i inicijative za su-kreiranje?
- Kako utjelovljena praksa angažira učenike?
- Kako angažiranje različitih osjetila mijenja prisutnost i spremnost na sudjelovanje kod učenika?

Na kraju, želimo skrenuti pozornost na više-vrstnu isprepletenost – protezanje vlastitih percepcija na aktere koji su više od ljudskih: U vremenima višestrukih kriza, angažiramo se u intersekcijskim i relacijskim perspektivama koje priznaju višestruke međusobno povezane slojeve razlika i njihovu relevantnost za sudjelovanje u društvenim, obrazovnim i institucionalnim okruženjima učenja, donošenja odluka i su-kreiranja. Naša perspektiva rezultat je međuodnosa na globalnoj razini. Moramo se odnositi prema svojim ljudskim privilegijama kao ljudi, koji su na toliko mnogo načina definirali uloge. Istovremeno, trebamo brinuti o onima koji su u nepovoljnom položaju – uključujući neljudske aktere. Iz ove perspektive, ljudsko tijelo se pomiče od našeg središta prema margini, postavljajući pitanja o suživotu, odgovornosti i možda izumiranju.

- Kakav je osjećaj zamišljati demokraciju izvan ljudske?
- Zašto ne biste započeli utjelovljenjem svog odnosa s pčelom - egzistencijalno simbiotskim partnerom?

Ove vježbe su mali podsjetnici da odvojite vrijeme za pažnju prema sudionicima kao utjelovljenim bićima - one su također putovi za olakšavanje povezivanja sa samim sobom i kolektivnom dobrobiti te za razvijanje utjelovljene osjetljivosti.

4.3 Jezik uzorka zajedničkog djelovanja: AELD metodologija za stvaranje puta

U APOL vodiču, opisali smo zajedništvo kao alternativnu epistemu za obrazovanje, kako su predložili obrazovni filozofi Collet-Sabé i Ball. Budući da je pristup zajedništva duboko ukorijenjen u estetskoj i utjelovljenoj konceptualizaciji transformacije, nudi inovativnu i novu metodologiju za korištenje AELD-a. Jezik obrazaca zajedništva (PLC) nije samo metoda; odnosi se na širi trostruki pristup demokracije-kao-postajanja i stoga je od interesa za različite slojeve rada na facilitaciji u AELD-u. Njemački i finski timovi testirali su metodologiju zajedništva u svom istraživanju. Njemački tim je posebno detaljno istražio ovu perspektivu sa studentima visokog obrazovanja, stručnjacima, aktivistima, agentima organizacijskih promjena i edukatorima.

Zajedništvo, kao društvena praksa, vidi ljude koji se ravnopravno organiziraju kako bi koristili i održavali resurse koji su im potrebni unutar njihovih zajednica. Smatra se temeljnim konceptom jer zahtijeva aktivno sudjelovanje ljudi u oblikovanju vlastitih života (vidi Bollier & Helfrich, 2015).[1]

Naš priručnik se odnosi na tri dimenzije zajedničkog korištenja: društveno zajedništvo, samoupravu i ekonomiju skrbi te, oslanjajući se na Helfricha i Bolliera,[2] pokazuje kako te dimenzije grade jezik obrazaca, koji se može istražiti kroz špil PLC karata. U nastavku ćemo predstaviti ovaj špil PLC karata temeljen na metodologiji zajedničkog korištenja.

[1] Bollier, D. & Helfrich, S. (2015) Patterns of Commoning (Amherst, Mass: Commons Strategy Group and Of the Common Press)

[2] Helfrich, S. & Bollier, D. (2019) Frei, Fair und Lebendig. Die Macht der Commons. Bielefeld: transcript

Jezik obrazaca zajedničkog korištenja (PLC) predstavljen je kao špil karata za upotrebu u raznim okruženjima za učenje i okruženjima koja se transformiraju. Karte se bave trima međusobno povezanim dimenzijama demokratske prakse: društvenim zajedništvom, političkom samoupravom i ekonomijama usmjerenim na skrb. Obrasci su utemeljeni na uvidima iz više od 400 intervjua provedenih diljem svijeta i artikuliraju oblike eupraksije – demokratizirajućih praksi koje pojedinci i kolektivi mogu smatrati smislenima za istraživanje ili prilagodbu.

PLC nudi inovativan način rada s haptičkim, vizualnim i materijalnim elementima kao „epistemičkim graničnim objektima“ – objektima koji mogu podržati zajedničko razumijevanje i dijalog iz različitih perspektiva. U ovom pristupu predlažemo rad s obrascima usmjerenim na rješenja, koji mogu pomoći pojedincima, grupama i organizacijama da zajedno upravljaju procesima promjene.

Kroz svoj vizualni i konceptualni dizajn, PLC špil karata može podržati naraciju, istraživanje, maštu, promišljanje i zajednički dizajn procesa promjene u grupama, društvenim pokretima, organizacijama i mrežama. Kao i svi pristupi u ovom vodiču, nudi se kao resurs za korištenje u vlastite svrhe, kontekste i obveze.

Jedan od uzoraka koji nam se najviše svidio je onaj najkritičniji – „očuvati odnose u rješavanju sukoba“. Podsjeća nas da stvorimo prostore za rješavanje sukoba, a istovremeno prepoznamo da je sukob dio odnosa. Svaka karta uzorka formulirana je kao obrazac rješenja koji pomaže u zamišljanju konkretne prakse za ono što učiniti drugačije u određenoj problematičnoj situaciji. Oni su podsjetnici da se prihvate određene teme u grupama za učenje, kolektivima ili procesima te da se njima pozabavimo svjesno, odgovorno i s pažnjom – i tako podržavamo demokraciju kao stvarnost. Uvodimo dodatne obrasce rješenja, predlažući procesni pristup organizacijskom učenju na temelju špila karata jezika uzoraka. Ali prvo bolje shvatimo što je obrazac

Preserve Relationships in Addressing Conflicts

How are conflicts addressed?

It is important to have protected spaces in which conflicts can be made visible and their causes understood. An attitude of respect and mutual concern is critical. Complaints should focus on concrete behaviors or statements, not individuals. Criticism should be balanced with expressions of respect and personal appreciation. An attitude of respect and mutual concern is critical so that relationships can be changed and not destroyed. In some instances, however, separations may be the best option.

*At the *Crocosola* cooperative (Venezuela), concrete behaviors are openly and substantially criticized in group settings, but the choice of words and tone remain respectful. After conflict situations, for example, a hug conveys the message: *Whatever our disagreement, I see you as a human being.**

Systemic coaching, mediations and 'Constellations' workshops can address conflicts while preserving relationships.

7

Source: Helfrich & Petzold (2021), Pattern Language of Commoning.

© Silke Helfrich and Julia Petzold. Licensed under CC BY-SA 4.0.

Illustration © Mercè M. Tarrés (Peer Production License).

Map design © Sibylle Reichel (CC BY-SA 4.0).

Što je obrazac?

Obrazac opisuje srž rješenja problema koji se ponavlja u sličnim kontekstima. On obuhvaća iskustveno znanje koje se s vremenom pokazalo korisnim i može se shvatiti kao svestran alat koji nudi orijentaciju bez propisivanja fiksnog oblika implementacije. Obrasci su stoga prilagodljivi i otvoreni za interpretaciju, ovisno o situaciji u kojoj se primjenjuju.

Špil karata Jezika uzora za zajedništvo (PLC)

Zajedništvo kao društvena praksa odnosi se na ljude koji se organiziraju na ravnopravnoj osnovi kako bi koristili, brinuli se i održavali resurse o kojima ovise. To uključuje kolektivno donošenje odluka, kao i kontinuirano promišljanje o upravljanju, društvenom zajedništvu i proizvodnim procesima.

Obrasci zajedništva opisuju ponavljajuće društvene, upravljačke i ekonomske prakse koje mogu podržati kolektivne organizacije i zajednice. Do sada razvijeni obrasci sastavljeni su u Jeziku uzora za zajedništvo (PLC), ovdje predstavljenom kao špil karata. Trenutni špil sastoji se od 33 karte. Svaka karta kombinira vizualne ilustracije, vodeća pitanja, sažete opise, praktične primjere i reference na povezane obrasce. Ovi elementi omogućuju korisnicima povezivanje karata i istraživanje odnosa između praksi na otvoren način.

Karte PLC-a osmišljene su kao fleksibilan resurs koji se može koristiti u širokom rasponu okruženja, uključujući škole, zdravstvene centre, radničke zadruge, studentske grupe, susjedske inicijative, tvrtke i druge oblike društvene organizacije. Njihova svrha nije propisivanje rješenja, već podrška grupama i organizacijama u promišljanju i oblikovanju svojih organizacijskih praksi kroz obrazovne i organizacijske obrazovne procese. Korištene na ovaj način, kartice mogu pomoći u artikuliranju izazova, otvaranju dijaloga, poticanju zajedničkog promišljanja te podršci kolektivnom učenju i koordinaciji – bez obzira na veličinu grupe ili razinu iskustva.

Kako i gdje koristiti obrasce?

U eksperimentima, nastavnim programima i okruženjima organizacijskog učenja, obrasce možemo koristiti kao resurse za podršku:

- zajedničkom razumijevanju i komunikaciji
- samoorganiziranim razvojnim procesima
- održivim, procesno orijentiranim oblicima upravljanja.

Razmišljanje o obrascima može podržati i artikuliranje potreba na početku procesa i identificiranje izazova koji se pojavljuju kasnije. Jedan od načina za početak je ponovno proučiti zajedničke vrijednosti i načela koja su utjecala na projekt na njegovom početku i zapitati se žive li još uvijek u praksi. U kasnijoj fazi, različiti obrasci mogu postati relevantni u situacijama napetosti ili sukoba. Ponovni odabir obrazaca koji se čine smislenima može pomoći grupama da identificiraju probleme koji se pojavljuju i istraže moguće načine za njihovo rješavanje. Na taj način, kartice mogu podržati kontinuirano promišljanje i učenje tijekom cijelog trajanja projekta.

Kao didaktički resursi, mogu podržati demokratizaciju društvenog zajedništva omogućujući:

- individualne i kolektivne sposobnosti percipiranja i uočavanja,
- izražavanje, artikulaciju i opis iskustava
- dublje istraživanje i povećanu refleksivnost
- pomak pažnje s fokusa na sebe prema kolektivnoj cjelini
- oblikovanje alternativnih slika i zajedničke vizualne mašte
- jačanje društvene orijentacije
- otvaranje prostora u kojima se može dogoditi transformacija.

Mogu inspirirati kolektivnu samoorganizaciju

- usmjeravanjem pažnje na prakse uspjeha
- okupljanjem aktera iz različitih društvenih svjetova
- prepoznavanjem prava i podržavanjem oblika policentričnog upravljanja
- bavljenjem granicama, pravilima i zajedničkim donošenjem odluka
- istraživanjem pristupa rješavanju sukoba
- obraćanjem pažnje na pitanja odgovornosti i kršenja pravila
- promišljanjem o proporcionalnim i postupnim odgovorima unutar grupa.

Primjer: Pokretanje projekta

Prilikom pokretanja projekta ili procesa suradnje, Kartice za zajedništvo mogu se koristiti za isticanje onoga što je važno svima uključenima. Potrebe i vrijednosti mogu se promisliti istraživanjem obrazaca i njihovim povezivanjem s kontekstom. Primjerice, podijelite kartice u prostoriji i pozovite svakog sudionika da odabere jednu ili više kartica koje im se u tom trenutku čine važnima. Nakon što svi pogledaju svoje kartice, zamolite sudionike da predstavljaju svoje izbore grupi. Zajedno razmislite što bi ovi obrasci mogli značiti za projekt, uzimajući u obzir aspekte poput društvene povezanosti, organizacijskih struktura ili proizvodnih procesa. Također može biti korisno osloniti se na prethodna iskustva sudionika i naučene lekcije. Konačno, grupa može odlučiti o zajedničkim vrijednostima ili vodećim načelima koje će ponovno razmotriti i podržati tijekom cijelog procesa.

Ovaj pristup potiče dijalog, promišljanje i kolektivno razumijevanje prioriteta projekta, a istovremeno pruža fleksibilnu početnu točku u obrascima bez propisivanja ishoda.

4.4 Od mikro-intervencija do metodologije: raznolikost AELD-a

U ovom odjeljku proveli smo vas kroz spektar AELD intervencija, od mikro- (metodičkih) pristupa do utjelovljenih i PLCintervencija. Ne shvaćamo ih kao odvojene kategorije, već kao međusobno povezane prakse - na neki način, svaka intervencija se odnosi na naša tijela i umove. Svaka transformacija je u konačnici transformacija osjetila i utjelovljenih praksi. Transformacijski procesi uključuju promjenu načina na koji osjećamo, vidimo i osjećamo.

AELD se shvaća kao utjelovljena društvena transformacija, a Commoning kao metodologija promjene; svaki ima za cilj transformirati društveno zajedništvo, poticati samoupravljanje i doprinijeti ekonomijama skrbi.

Uključujući se u područja pažnje, svaki od ovih resursa poziva vas da integrirate, isprobate i uspostavite estetske i utjelovljene prakse. Oni pružaju temeljne elemente za razvoj i dizajniranje kolektivnih i organizacijskih promjena te uvode jezik i za omogućavanje istinski demokratskih odnosa, njegovanje predispozicija i sposobnosti za aktivno demokratsko građanstvo i produbljivanje iskustva demokracije. Ističu su-kreaciju i ulogu tijela kao osjećajnog, odgovornog aktera u obrazovanju za demokraciju.

Obrazovanje za demokraciju shvaćamo kao transformaciju ustaljenih misli, gesti i izraza koje smo internalizirali tijekom vremena. U svakoj obrazovnoj situaciji i kontekstu želimo ojačati doživljavanje demokracije – na individualnoj, društvenoj i organizacijskoj razini. Prepoznavamo da – za vas kao facilitatora, praktičara, konzultanta, pokretača promjena – angažman s ovim pristupima može biti nepoznat ili nelagodan – te da mogu postojati konteksti ili situacije u kojima je potrebno uzeti u obzir vlastitu emocionalnu sigurnost, udobnost i profesionalne granice prilikom odlučivanja hoćete li i na koji način raditi s AELD-om, utjelovljenim i zajedničkim pristupima.

Međutim, ovaj priručnik nudi mnoštvo praktičnih metoda koje se mogu primijeniti i prilagoditi bilo kojem kontekstu. One vam mogu pomoći u planiranju sesije, radionice ili nastavne intervencije – a mogu podržati i kolektivno i organizacijsko učenje

4.5 Pogled unatrag: o etičkom promišljanju

Sljedeći resursi za refleksiju podržavaju edukatore, facilitatore i supervizore koji se bave AELD-om. Resursi nisu alati za evaluaciju i nisu namijenjeni procjeni učinka ili ishoda. Osmišljeni su kako bi podržali etičku prosudbu, refleksivnost i profesionalno učenje, u skladu s smjernicama utvrđenim u glavnom Vodiču i Okviru AELD-a. Refleksija se može provoditi individualno, u vršnjačkom dijalogu, superviziji ili u kolegijalnom prostoru za učenje. Nije potrebno odgovoriti na sva pitanja; nude se kao otvoreni pozivi na uočavanje, pauziranje i razmišljanje tijekom vremena.

1. Prije vođenja ili osmišljavanja učenja

Ova pitanja podupiru promišljanje prije uključivanja u AELD prakse.

- Što me privlači da koristim estetske i utjelovljene metode u ovom kontekstu?
- Koje pretpostavke postavljam o spremnosti, interesu ili kapacitetu sudionika?
- Kako su moć, uloga i autoritet konfigurirani u ovom prostoru učenja?
- Koja ograničenja (vrijeme, mandat, institucionalna očekivanja) oblikuju ono što je moguće?
- Kako će se pristanak, izbor i povlačenje komunicirati i podržavati?

2. Tijekom učenja: uočavanje onoga što se odvija

Ovi poticaji podržavaju pažljivu prisutnost tijekom facilitacije, a ne kontrolne liste za donošenje odluka u stvarnom vremenu.

- Što primjećujem u prostoriji (ili online) osim izgovorenih riječi?
- Čiji su glasovi prigušeni, a čiji mogu biti prigušeni?
- Gdje osjećam energiju, oklijevanje, otpor ili nelagodu?
- Kako tjelesno i emocionalno reagiram na ono što se pojavljuje?
- Trebam li usporiti, zastati, prilagoditi se ili stati?

3. Nakon učenja: promišljanje o iskustvu

Ova pitanja podržavaju promišljanje nakon iskustva učenja, pojedinačno ili s drugima.

- Koji su se trenuci osjećali značajnima ili smislenima i zašto?
- Gdje se pojavila nesigurnost ili nelagoda i kako su se održavale?
- Kako je podjela moći funkcionirala u praksi, uključujući i moju vlastitu ulogu?
- Što je podržavalo ili ograničavalo relacijsku dobrobit?
- Što ostaje neriješeno ili otvoreno za buduće promišljanje?

4. Razmišljanje o demokratskom senzibilitetu

Ovi poticaji potiču dugoročnije razmišljanje o njegovanju demokratskog senzibiliteta.

- Kako se moja pažnja prema moći, razlikama i odnosima mijenja tijekom vremena?
- Što učim o vlastitim navikama slušanja, govora i reagiranja?

5. Refleksija s drugima

Refleksija u AELD-u može se obogatiti dijalogom s vršnjacima ili supervizorima.

- Koja se pitanja pojavljuju prilikom zajedničke, a ne samostalne refleksije?
- Kako perspektive drugih mijenjaju moje razumijevanje iskustva?
- Koji oblici podrške ili izazova su korisni u održavanju demokratskog učenja?
-

Takav dijalog ima koristi od prihvaćajućeg pogleda objašnjenog u APOL vodiču. Uvažavajući pogled osigurava da refleksija ostane neosuđujuća, s poštovanjem i etički utemeljena.

6. Napomena o korištenju

Ovi resursi za refleksiju namjerno su otvorenog tipa. Nisu namijenjeni sustavnom ispunjavanju ili korištenju kao dokaz kompetencije. Njihova vrijednost leži u podršci kontinuiranom profesionalnom učenju, etičkoj svijesti i demokratskom razvoju.

Kao edukator ili facilitator, potiče se da prilagodite ova pitanja, kombinirate ih s drugim refleksivnim praksama ili ih odložite kada više nisu korisna. Refleksija, kao i samo demokratsko učenje, razvija se tijekom vremena i ne može se standardizirati.

5. Pogled unaprijed: resursi i sljedeći koraci

Ovaj odjeljak okuplja ključne resurse koji podržavaju vaše daljnje putovanje s Estetskim i utjelovljenim učenjem za demokraciju (AELD). Također pokazuje putove za produbljivanje vaše prakse, povezivanje sa širim AECED projektom i održavanje zamaha demokratskog učenja u vašim profesionalnim i organizacijskim kontekstima.

Kako otvaramo vrata? Kako se možemo uroniti u zajedničko stvaranje estetskog i utjelovljenog učenja (AELD)?

Kroz ovaj priručnik uveli smo AELD kako bismo podržali individualno i kolektivno učenje. Integrirali smo metodologiju za organizacijske promjene i za transformaciju načina na koji se odnosimo prema sebi, prema drugima i prema svijetu u kojem živimo. Potaknuli smo vas da (zajedno) stvorite vlastite prostore kako biste ponovno promislili kako se odnosimo, učimo i radimo zajedno.

Kao što ističu „Povezivanje s demokracijom: Pedagoški okvir za obrazovanje za demokraciju“ i „Vodič za estetsko i utjelovljeno učenje za demokraciju u području učenja odraslih, profesionalnog i organizacijskog učenja“, ključni potencijal za APOL leži u njegovanju svježih načina gledanja na sebe, svoju okolinu i jednih na druge. Na temelju ovog uvida nadogradili smo praktične pristupe koji nam pomažu preusmjeriti pogled – od egocentrične prema relacijskoj i kolektivnoj perspektivi. Pritom naglašavamo složene, prilagodljive životne procese u kojima se stvaraju vrijednosti i zadovoljavaju potrebe kroz načela demokracije kao nastajanja.

Pozvali smo vas da naša tijela ponovno učinite svojim saveznicima, koristeći sva naša osjetila kako bismo produbili razumijevanje sebe, drugih i situacija koje želimo su-stvoriti – na brižnije, smislenije i radosnije načine. U tom duhu pozivamo vas da ponovno promislite kako učimo i kako se organiziramo prema demokraciji.

U ovom posljednjem dijelu našeg praktičnog vodiča, dajemo kratak pregled šireg ekosustava resursa koji podržavaju vaše istraživanje demokracije kao nastanka. Također vas povezujemo s dodatnim materijalima stvorenim u sklopu AECEDprojekta o estetskom i utjelovljenom učenju za demokraciju.

Osnovni AECED resursi: kratki pregled

Već smo vas upoznali s AECED resursima koji nadopunjuju ovaj Vodič. To uključuje:

- Povezivanje s demokracijom: pedagoški okvir za obrazovanje za demokraciju
- I vodiče i praktične priloge koji podržavaju ostale faze:
- Rast demokracije od početka (dob 3–10 godina): Vodič za rano i osnovnoškolsko obrazovanje
- Povezivanje s demokracijom u srednjoškolskom obrazovanju: vodič za estetsko i utjelovljeno učenje za demokraciju
- Živjeti demokraciju u visokom obrazovanju: vodič za estetsko i utjelovljeno učenje za demokraciju (AELD).

6. Završne misli i daljnje mogućnosti

Ovaj priručnik završava povratkom na srž AELD-a: uvjerenje da se demokracija ne samo uči - ona se prakticira, osjeća, doživljava i živi u našim svakodnevnim interakcijama.

Tijekom ovog putovanja susreli ste se s vrijednostima, načelima, promišljanjima, putevima, mikro-metodama i procesnim pristupima koji vas pozivaju da se kreativno i relacijski angažirate u obrazovanju za demokraciju. Istražili ste kako nam AELD može pomoći da više primijetimo, dublje slušamo, dijelimo moć i stvorimo uvjete u kojima se svaki sudionik osjeća viđenim, cijenjenim i sposobnim doprinijeti.

Služeći se Priručnikom, nadamo se da ste stekli:

- praktične korake za identificiranje fokusa facilitacije, odabir estetskih i utjelovljenih metoda, planiranje, isprobavanje i promišljanje
- etičke i refleksivne stavove za podršku odgovornoj facilitaciji
- niz praktičnih aktivnosti koje se mogu prilagoditi vašem vlastitom kontekstu
- načine razmišljanja i rada koji njeguju demokratske osjećaje kod pojedinaca, grupa i organizacija
- put prema dubljim istraživanjima poput zajedničkog djelovanja, utjelovljene društvene transformacije i organizacijskog učenja.

Sada posjedujete skup alata koji vam mogu pomoći u transformaciji i vaše vlastite prakse i kultura u kojima radite.

Svaka sesija koju vodite, svaki razgovor koji vodite, svaka mala promjena u relacijskoj praksi doprinosi široj kulturi učenja za demokraciju.

Dok napuštate ovaj Priručnik i nastavljate svoj rad, mogli biste na svoje putovanje ponijeti ova ključna pitanja:

- Gdje mogu uvesti male, estetske i utjelovljene prakse koje mijenjaju način na koji se odnosimo?
- Kako mogu otvoriti više prostora za zajedničko stvaranje značenja?
- Koji oblici sudjelovanja ili glasa nedostaju - i kako bi se mogli uključiti?
- Kako izgleda podjela moći u trenucima u kojima sam dio?
- Kako bih mogao njegovati demokratsku dobrobit u svom timu ili organizaciji?
- Koji se resursi čine najrelevantnijim za moj kontekst upravo sada?
- Koje estetske i utjelovljene metode ili pristupe želim sljedeće isprobati?
- Koga bih mogao pozvati na svoje putovanje učenja?
- Koji mali, izvediv korak bih mogao poduzeti ovog tjedna kako bih estetske i utjelovljene metode utkao u svoj rad?

Ova razmišljanja mogu vam pomoći da usidrite svoje sljedeće poteze. Nadamo se da ste uživali u putovanju s nama i da možemo ostati u kontaktu!

DODACI

Dodatak 1: prazan predložak za planiranje

Naziv metode:

Preporučeno vrijeme:

Materijali:

Uvjeti:

Mogućnosti učenja:

Ishodi:

Implementacija:

Zajednička refleksija i evaluacija:

AELD referenca:

Dodatak 2: primjer predloška za planiranje

Name of method: kolaž

Preporučeno vrijeme: 60 minuta

Materijali: provokacija, papir, materijali za kolaž poput papirnatih maramica, ukrasi za rukotvorine, slike iz časopisa, pronađeni predmeti, prirodni oblici ili artefakti

Prostor: Dovoljno prostora za sve

Mogućnosti učenja:

- korištenje kolaža za istraživanje i promišljanje demokratske prakse unutar profesionalnih timova
- razvoj novih uvida, stvaranje značenja kroz ekspresivni estetski i utjelovljeni pristup
- učenje iz iskustava drugih

Ishodi:

- istraživanje uloge demokracije unutar radnog tima i mogućnosti za postizanje demokratske orijentacije
- iskustvo AELD-a u praksi kao stvaranja značenja i zamišljanja mogućnosti za ulogu

Kratak opis: U ovoj aktivnosti, praktičari istražuju kroz kolaž ideju demokratskih praksi unutar timova. Tim može raditi kolektivno ili pojedinačno. Nakon što je aktivnost završena, osigurajte vrijeme za razmišljanje, bilo kao cjelina ili u manjim grupama.

Pregled i provedba:

- Zamolite sudionike da izrade kolaž (bez ljepila) kao odgovor na upit. Na primjer, kako demokracija sada izgleda/osjeća se u vašem timu i praksi? (10 minuta).
- Podsjetite grupu da se ovdje ne radi o preciznosti ili tehničkoj vještini te da ne bi trebali previše razmišljati o svom odgovoru. Ne koristi se ljepilo kako bi postojala fleksibilnost u pomicanju elemenata kolaža i uređivanju kako se ideje pojavljuju i razmišljanje razvija.
- Kao grupa, zamolite sudionike da razmisle i rasprave o svom kolažu. Postoje li zajedničke teme, izazovi itd.?
- Kao grupe ili kao pojedinci, pozovite sudionike da identificiraju i rasprave o području fokusa koje bi željeli dalje istražiti u svojoj praksi. Područje pažnje, dimenzija demokracije (podjela moći, transformirajući dijalog, holističko učenje, relacijska dobrobit) ili demokratske vrijednosti mogu se koristiti kao poticaji. Pozovite ih da zapišu svoj fokus (20 minuta).
- Pozovite pojedince ili grupe da redizajniraju svoj kolaž, koristeći iste materijale, uklanjajući i dodajući nešto novo. Ovaj put zamišljaju mogućnosti za demokratskiju praksu. Svaka podrazumijeva povezivanje s područjem pažnje, dimenzijom demokracije ili demokratskim vrijednostima. (10 minuta)
- Ostavite vremena za pitanja, individualnu i grupnu refleksiju.

Zajednička refleksija i evaluacija:

- Kao dio zajedničke refleksije i evaluacije, praktičari mogu raspravljati o svojim odgovorima na kolaže, na primjer, koja su se značenja i interpretacije pojavile.
- Potaknite druge da slušaju, bez osuđivanja i prekidanja, pregled crteža svakog praktičara prije nego što podijele vlastite refleksije.
- Potaknite razmišljanje o tome kako su se osjećali izražavajući svoje ideje drugačije, kroz kolaž, te o svojim iskustvima slušanja reakcija drugih na njihov kolaž i rasprave o njemu.

AELD referenca

Ova aktivnost uključuje kolaž kao estetsku i utjelovljenu metodu. Korištenje pristupa s neljepljivim slojem znači da praktičari mogu lako unositi promjene, uklanjati ili dodavati elemente, početi ispočetka ili eksperimentirati s dinamičnim kolažom.

Aktivnost se može posebno usredotočiti na demokraciju i njezin odnos prema profesionalnoj praksi praktičara, kao u primjeru ovdje prikazanom. Alternativno, mogla bi se podijeliti tema koja nije posebno usmjerena na učenje za demokraciju, s kolektivnom refleksijom usmjerenom na to kako je angažman u aktivnosti potaknuo učenje za demokraciju, na primjer, aktivnim slušanjem različitih gledišta, komunikacijom bez osuđivanja, postizanjem međusobnog razumijevanja i korištenjem različitih estetskih i utjelovljenih pristupa za podršku učenju.

Ako sudionici odluče razviti zajednički kolaž, postoje mogućnosti za demokratski zajednički rad - osiguravajući da svi mogu jednako sudjelovati i da se svi doprinosi cijene.